

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา กับแบบการเรียนรู้ของนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิจัยในบทนี้เกี่ยวกับ วัตถุประสงค์ของการวิจัย สมมุติฐานการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. เพื่อศึกษาแบบการเรียนรู้ของนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา กับแบบการเรียนรู้ระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สมมุติฐานการวิจัย

แนวคิดทางปรัชญาการศึกษา กับแบบการเรียนรู้ของนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีความสัมพันธ์กัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นิสิตระดับปริญญาโทบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่เข้าศึกษาในปีการศึกษา 2526 ซึ่งมี 10 ภาควิชา 19 สาขาวิชา มีจำนวนนิสิตทั้งหมด 355 คน โดยผู้วิจัยใช้ประชากรทั้งหมด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามซึ่งมี 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ตามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ภาควิชา สาขาวิชา

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา 5 สัทธิ ได้แก่ สารัตถนิยม นิรันตรนิยม พิพัฒนาการนิยม ปฏิรูปนิยม และอติถิการนิยม แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากกรศึกษาคุณค่าคำวาทและหนังสือเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษา แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจแก้ไขให้ข้อเสนอแนะและตรวจสอบความตรง แบบสอบถามมีข้อความถาม 42 ข้อ ขอละ 5 ข้อย่อย ให้เลือกตอบได้เพียงข้อเดียว โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ความหมายการศึกษา 7 ข้อ จุดมุ่งหมายการศึกษา 8 ข้อ องค์ประกอบของการศึกษา 20 ข้อ และกระบวนการเรียนการสอน 7 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นแบบวัดแบบการเขียน เป็นแบบสอบถามที่ถามเกี่ยวกับความรู้สึกทัศนคติต่อการเรียนโดยทั่วไป ข้อคำถามเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (1 - 5) ให้เลือกเพียงคำตอบเดียว ซึ่งมีข้อความถาม 60 ข้อ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามและเก็บคืนด้วยตนเอง

4. วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามในคาน เพศ อายุ เสนอเป็นตารางหาความถี่ ร้อยละ ประกอบคำบรรยาย ทั้งนี้การร้อยละใช้จุดทศนิยม 2 ตำแหน่ง

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา ตรวจให้คะแนนโดยแยกออกเป็นแต่ละสัทธิปรัชญาการศึกษา และแต่ละสัทธิปรัชญาการศึกษาแยกให้คะแนนเป็น 4 ด้าน คือ ด้านความหมายการศึกษา จุดมุ่งหมายการศึกษา องค์ประกอบของการศึกษา และกระบวนการเรียนการสอน แล้ววิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ยหรือมัธยิมเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้จุดทศนิยม 4 ตำแหน่ง เพื่อให้ได้ค่าที่ละเอียดแม่นยำกว่าทศนิยม 2 ตำแหน่ง

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์เพื่อศึกษาแบบการเรียนแต่ละแบบ โดยการคำนวณหาค่าเฉลี่ยหรือมัธยิมเลขคณิต และหาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งคะแนนของแบบการเรียนแต่ละแบบจะนำไปหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาแต่ละสัทธิโดยใช้

Pearson's product moment correlation และนำมาหาความสัมพันธ์ระหว่าง

ชุดตัวแปรของปรัชญาการศึกษา กับชุดตัวแปรของแบบการเรียนรู้โดยใช่ Canonical correlation

สรุปผลการวิจัย

1. นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่เป็นประชากรในการวิจัยเป็นหญิงมากกว่าชาย คือ เป็นหญิงร้อยละ 59.51 เป็นชายร้อยละ 40.49 ส่วนมากมีอายุต่ำกว่า 30 ปี ร้อยละ 56.74 รองลงมาอายุระหว่าง 30-40 ปี ร้อยละ 37.37 และอายุระหว่าง 41-50 ปี ร้อยละ 5.89

2. แนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โน้มไปทางลัทธิพัฒนาการนิยม เมื่อแยกวิเคราะห์ในด้านความหมาย การศึกษา จุดมุ่งหมายการศึกษา องค์ประกอบของการศึกษา และกระบวนการเรียนการสอน พบว่าทั้ง 4 ด้าน โน้มไปทางลัทธิพัฒนาการนิยมทั้งหมด

3. นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีแบบการเรียนรู้ที่นิสิตชอบ 3 แบบ คือ แบบร่วมมือ แบบมีส่วนร่วม และแบบอิสระ ส่วนแบบการเรียนรู้ที่นิสิตไม่ชอบ 3 แบบ คือ แบบพึ่งพา แบบหลีกเลี่ยง และแบบแข่งขัน

4. ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา กับแบบการเรียนรู้ พบว่า ลัทธิสารัตถนิยมมีความสัมพันธ์ในทางลบกับแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ และสัมพันธ์ในทางบวกกับแบบการเรียนรู้แบบพึ่งพา แบบแข่งขัน และแบบมีส่วนร่วม ลัทธิรัตนนิยมมีความสัมพันธ์ในทางลบกับแบบการเรียนรู้แบบหลีกเลี่ยง ลัทธิพัฒนาการนิยมมีความสัมพันธ์ในทางลบกับแบบการเรียนรู้แบบอิสระ และสัมพันธ์ในทางบวกกับแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ลัทธิปฏิรูปนิยมมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับแบบการเรียนรู้แบบอิสระและแบบร่วมมือ และสัมพันธ์ในทางลบกับแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ลัทธิอัตถิภาวนิยมมีความสัมพันธ์ในทางลบกับแบบการเรียนรู้แบบพึ่งพา แบบแข่งขัน และแบบมีส่วนร่วม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05

5. ความสัมพันธ์ระหว่างชุดตัวแปรของแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา กับชุดตัวแปรของแบบการเรียนรู้ พบว่า ชุดตัวแปรของแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา กับชุดตัวแปรของแบบการเรียนรู้มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ = 0.46090 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย

เกี่ยวกับแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา

แนวคิดทางค่านปรัชญาการศึกษาของนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โน้มไปทางลัทธิพิพัฒนาการนิยม ($\bar{x} = 16.8166$) ลัทธิที่เลือกรองลงมาตามลำดับคือ ลัทธิอัตถิภาวนิยม ($\bar{x} = 8.4394$) ลัทธิปฏิรูปนิยม ($\bar{x} = 7.6055$) ลัทธิวันตรนิยม ($\bar{x} = 6.3633$) และลัทธิที่เลือกเป็นอันดับสุดท้าย คือ แก่ลัทธิสารัตถนิยม ($\bar{x} = 2.7716$) ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมพงษ์ สิงหะพล ที่วิจัยพบว่า แนวคิดทางค่านปรัชญาการศึกษาของนักศึกษาวิทยาลัยครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือชั้นมีสุดท้าย ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และระดับปริญญาตรี โน้มไปทางลัทธิพิพัฒนาการนิยม และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ รัตน์ ทีฆเสนีย์ ที่วิจัยพบว่า แนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของอาจารย์วิทยาลัยครูภาคใต้ โน้มไปทางลัทธิพิพัฒนาการนิยม อีกทั้งผลการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ แกรี่ เรย์ ฟูลเลอร์ (Gary Ray Fuller) ที่วิจัยพบว่า นักศึกษาปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ ชั้นปีที่ 2 และนักศึกษาปริญญาโท มีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาลัทธิพิพัฒนาการนิยมมากกว่าสารัตถนิยม

การที่แนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โน้มไปทางลัทธิพิพัฒนาการนิยม เป็นผลสืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางความคิดในทางการศึกษาของประเทศไทยในระยะสงครามโลกครั้งที่ 2 ลื่นสุดลงโดยฝ่ายสัมพันธมิตรอันมีสหรัฐอเมริกาเป็นผู้นำสำคัญได้รับชัยชนะ จึงทำให้คนไทยหันไปสนใจการศึกษาของสหรัฐอเมริกามากขึ้นเพราะมีความเชื่อมั่นว่าสิ่งที่จะทำให้สหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นฝ่ายเสียเปรียบในตอนต้นของสงครามกลับกลายเป็นฝ่ายมีชัยชนะ และยังทำให้ประเทศเจริญขึ้นอย่างทันตาเห็นนั้นเพราะประสิทธิภาพของการศึกษานั้นเอง ซึ่งรวมทั้งการมีเสรีภาพในการศึกษาอีกด้วย สถาบันชั้นมหาวิทยาลัยของสหรัฐอเมริกาจึงมีมากมายพอที่จะรับผู้เรียนจากต่างประเทศเข้าเรียนได้มากกว่าประเทศทางยุโรป จึงปรากฏว่านักศึกษาไทยได้ไปศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นระยะที่การศึกษาตามแนวปรัชญาลัทธิพิพัฒนาการนิยมได้แพร่หลายออกไป

ทั่วโลก แต่ที่ถือปฏิบัติกันอย่างจริงจังและกำลังเฟื่องฟูมากคือ ในสหรัฐอเมริกา¹ ซึ่งก็เป็น
 ธรรมดาของผู้เรียนโดยทั่วไป เมื่อเรียนจากที่ใดก็จะรับความคิดจากสถานศึกษาที่ตนเรียน
 และรับความคิดในทางปรัชญาการศึกษาจากประเทศที่ตนเรียนมาก การศึกษาเป็นการสั่งสอน
 อบรมให้คนมีความรู้ ความสามารถที่จะอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ฉะนั้นเมื่อไปเรียนมา
 จากประเทศใด ก็ได้รับความคิดและการอบรมที่จะให้สามารถดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุขใน
 ประเทศนั้น เมื่อยังเรียนอยู่นานมีความคิดและการศึกษาอบรมที่ได้รับก็ฝังในความคิด และ
 สร้างวิธีการดำเนินชีวิตของตนให้เป็นไปตามวิถีการดำเนินชีวิตของประเทศที่ตนไปศึกษา
 เล่าเรียน² ซึ่งก็เช่นเดียวกับนักศึกษาไทยที่ไปเรียนในสหรัฐอเมริกาได้รับเอาแนวคิดทาง
 การศึกษาลัทธิพัฒนาการนิยมนี้เข้ามาให้แก่การศึกษาของประเทศเป็นอย่างมาก นอกจากนี้
 สหรัฐอเมริกายังให้ความช่วยเหลือในด้านการศึกษาของประเทศไทย เช่น การส่งผู้เชี่ยวชาญ
 มาช่วยจัดการปรับปรุงการศึกษาในระดับต่าง ๆ โดยเฉพาะระดับมหาวิทยาลัยและการฝึกหัดครู
 ให้ทุนครูอาจารย์และนักศึกษาไทยไปศึกษาต่อเกือบจะทุกแขนงวิชา ทางการศึกษาแม้ว่ามี
 ผู้เรียนมากกว่าสาขาวิชาอื่น ๆ มีทั้งทุนรัฐบาล มูลนิธิ เอกชน ตลอดจนการช่วยเหลือระหว่าง
 มหาวิทยาลัยต่อมหาวิทยาลัย เช่น มหาวิทยาลัยอินเดียนา (Indiana University) ได้
 ช่วยเหลือวิทยาลัยวิชาการศึกษา, คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รวมทั้งการปรับปรุง
 ระบบบริหารการศึกษาของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในด้านวิชา
 รัฐประศาสนศาสตร์ เป็นต้น อีกทั้งองค์การศึกษาวិทยาศาสตร์และวัฒนธรรม (UNESCO)
 แห่งสหประชาชาติ ให้ความช่วยเหลือแก่การศึกษาไทยเช่น โดยส่งผู้เชี่ยวชาญมาช่วยเหลือการ
 จัดการศึกษาตามอุปถัมภ์การศึกษา ให้ทุนศึกษาต่อและดูงานเพื่อให้การศึกษาไทยเจริญขึ้น

นอกจากนี้ยังเป็นผลมาจากการปฏิรูปการศึกษาและการประกาศใช้แผนการศึกษา
 แห่งชาติ พ.ศ.2520 แทนแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2503 ซึ่งได้พบว่า เนื้อหาสาระและ
 กระบวนการเรียนรู้ของการศึกษาแต่ละระดับไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง มุ่งพัฒนาบุคคล
 มากเกินไป ขาดความยืดหยุ่นไม่เบ็ดเสร็จในตัวเอง ไม่เน้นการอาชีพและการเรียนการสอน
 เน้นทฤษฎีมากเกินไปทำให้ผู้เรียนต้องเรียนต่อในระดับสูงขึ้นไปเรื่อย ๆ แต่ในขณะเดียวกัน

¹พนัส หันนาคินทร์, การศึกษาของไทย (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
 ไทยวัฒนาพานิช, 2521), หน้า 56.

²สุคใจ เหล่าสุนทร, ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษา, หน้า 116-117.

เนื้อหาสาระในแต่ละระดับก็ขาดความต่อเนื่องสัมพันธ์กัน และขาดความเสมอภาคทางการศึกษาดังนั้นได้มีคณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อการปฏิรูปการศึกษามีการรวมประชุมปรึกษาหารือกันขึ้นเพื่อปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการศึกษาทั้งโครงสร้าง ระบบ และกระบวนการ ทั้งนี้เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปโดยสอดคล้องและสัมพันธ์กันและให้เป็นไปโดยเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และคณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อการปฏิรูปการศึกษาได้ขอเสนอให้มีการเปลี่ยนแปลงแผนการศึกษาแห่งชาติใหม่ ซึ่งสภาการศึกษาแห่งชาติก็ได้เห็นสมควรที่จะให้มีการเร่งรัดการร่างแผนการศึกษาแห่งชาติขึ้น โดยแต่งตั้งคณะกรรมการวางแผนการศึกษาแห่งชาติขึ้นเมื่อวันที่ 30 เมษายน 2518¹ ซึ่งการยกร่างแผนการศึกษาแห่งชาตินั้นได้อาศัยแนวคิดและข้อเสนอแนะจากการสัมมนาแผนการศึกษาแห่งชาติ และจากข้อเสนอของคณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อการปฏิรูปการศึกษาเป็นหลัก ซึ่งแนวคิดส่วนหนึ่งได้แนวคิดจากหนังสือ Learning to be ที่เน้นการเรียนรู้ที่สืบเนื่องกันตลอดชีวิต²

ถ้าจะพิจารณาแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 ในด้านความหมายและจุดมุ่งหมายการศึกษานั้นมีความสอดคล้องกับปรัชญาพิพัฒนาการนิยม ดังจะเห็นได้จากข้อความที่ว่า "การศึกษาเป็นขบวนการต่อเนื่องกันตลอดชีวิต เพื่อมุ่งเสริมสร้างคุณภาพของพลเมืองให้สามารถดำรงชีวิตและทำประโยชน์แก่สังคม" โดยเน้นการศึกษาเพื่อสร้างเสริมความอยู่รอดปลอดภัย ความมั่นคง และความผาสุกร่วมกันในสังคมไทยเป็นประการสำคัญ³ และจุดมุ่งหมายของการศึกษาทั้ง 9 ข้อ ล้วนมุ่งสร้างเสริมประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้มี

¹ โยชม วรรณศิริ, "การปฏิรูปแผนการศึกษาแห่งชาติ," วารสารสภาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับพิเศษ (มีนาคม 2519): 3.

² สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, รายงานการสัมมนาเรื่องการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม (กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี, 2521), หน้า 29.

³ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2521), หน้า 1.

ความรู้ความสามารถที่จะปรับตัวให้มีชีวิตอยู่อย่างมีความสุขในสังคมประชาธิปไตย และมีความรับผิดชอบต่อสังคม โดยเน้นเรื่องสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบต่อร่วมกัน ซึ่งล้วนเป็นแนวคิดตามปรัชญาพัฒนาการนิยมเป็นส่วนใหญ่ ส่วนในเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาผู้เรียนทั้งค่านิยามร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2520 ก็ได้กำหนดว่า "รัฐพึงจัดให้สาระและกระบวนการเรียนรู้ครบถ้วนและกลมกลืนกัน ระหว่างความมั่งคั่งทางคุณธรรม จริยธรรม และปัญญา กับความเจริญทางวัตถุและระหว่างความเจริญงอกงามทางร่างกายและจิตใจ ทั้งนี้เพื่อการดำรงชีวิตที่สมบูรณ์ตามสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา" อีกทั้งการจัดการศึกษาในทุกระดับมุ่งใหญ่เรียนได้เรียนจากการปฏิบัติจริง ซึ่งในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2520 ได้กำหนดว่า "มุ่งใหญ่เรียนคิดเป็น ทำเป็น รู้จักแก้ปัญหา รักการทำงาน ....."¹ นอกจากนี้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2520 ยังเน้นเรื่องการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งก็มีความสอดคล้องกับปรัชญาพัฒนาการนิยมเช่นกัน และนี่ก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ประเทศไทยได้รับความคิดในทางการศึกษาตามแบบปรัชญาพัฒนาการนิยมเข้ามาอย่างมาก เพราะสอดคล้องต่อกันกับระบอบการปกครองของประเทศไทยที่กำลังเน้นอยู่เป็นอย่างดี

นอกจากสิ่งที่กล่าวมาข้างต้นนั้นยังมีศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ ซึ่งมีประชาชนนับถือกันเป็นส่วนใหญ่ แนวคิดในพุทธศาสนานั้นยังมีอิทธิพลเกือบทุกแง่มุมของชีวิตคนไทย โดยเฉพาะ จริยธรรม ศีลธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมไทย และถ้าจะวิเคราะห์แนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของนิสิตระดับบัณฑิตศึกษาที่นำไปทางปรัชญาพัฒนาการนิยมนั้นมีความสอดคล้องกับพุทธปรัชญาอยู่หลายประการ เช่น ชั้น 5 ไตรสิกขา และอริยสัจ 4 เป็นต้น แนวคิดทางการศึกษาของปรัชญาพัฒนาการนิยมในเรื่องที่ว่า การศึกษาคือการมุ่งพัฒนาผู้เรียนในทุก ๆ ด้านพร้อมกันทั้งค่านิยามร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา นั้นจะเห็นได้ว่ามีความสอดคล้องกับชั้น 5 และไตรสิกขา ที่ว่า การศึกษามุ่งใหญ่เรียนเกิดความ

¹สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520, หน้า 7.

เจริญงอกงามในชั้น 5¹ คือ พัฒนาทางกาย ใดแก่ รูป คือ ร่างกาย (Physical Structure), พฤติกรรม และคุณสมบัติต่าง ๆ ของส่วนที่เป็นร่างกาย พัฒนาทางอารมณ์ ใดแก่ เวทนา คือ ความรู้สึก (Feeling, Senses) หรืออารมณ์ที่เป็นสุข ทุกข์ หรือเฉย ๆ เช่น ยินดี โกรธ เกลียดค หลง เป็นต้น สัญญา คือ ความจำได้ (Memory, Perception) เป็นการจำสิ่งที่เป็นรูป สิ่งที่เป็นเสียง สิ่งที่เป็นกลิ่น สิ่งที่เป็นรส และจำอารมณ์ที่เกิดขึ้นภายในใจ สังขาร คือ สิ่งที่มาปรุงแต่งจิตของคนให้คิดหรือชั่วหรือเป็นกลาง ๆ เช่น ความโกรธบังเกิดขึ้นแก่จิตก็ทำให้จิตโกรธ เป็นต้น พัฒนาทางสติปัญญา ใดแก่ วิญญูญาณ คือ ความรู้ (Knowledge) ที่เกิดจากการสัมผัสของประสาททั้ง 5 คือ ความรู้ทางตา ความรู้ทางหู ความรู้ทางจมูก ความรู้ทางลิ้น ความรู้ทางกาย และความรู้ทางใจ ส่วนการพัฒนาสังคมนั้นพุทธปรัชญาโคกฉาวไวโน สารานียธรรม 6 ที่มุ่งการอยู่ร่วมกันในสังคมเพื่อมุ่งเสริมสร้างความรัก ความเคารพ การสงเคราะห์ และความสามัคคีในหมู่คณะ² และอุปริยานิยธรรม 7 ที่มุ่งให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนที่อยู่ในสังคมเดียวกัน³ ส่วนไตรสิกขานั้นมุ่งพัฒนาให้ผูเรียนให้สมบูรณ์ทั้งในค่านกาย วาจา ใจ คือ ศีล สมาธิ ปัญญา หรืออริยมรรค 8 ประการ คือ อริยมรรค 2 ข้อที่พัฒนาสติปัญญา (ปัญญาสิกขา) มีสัมมาทิฐิ (ปัญญาอันเห็นชอบ) และสัมมาสังกัปปะ (ความคำริชชอบ) อริยมรรค 3 ข้อที่พัฒนาพฤติกรรม มี สัมมาวาจา (เจรจาชอบ) สัมมากัมมันตะ (การงานชอบ) และสัมมาอาชีวะ (การเลี้ยงชีพในทางที่ชอบ) ส่วนอริยมรรค 3 ข้อที่พัฒนาจิตมี สัมมาวาชามะ (ความเพียรชอบ) สัมมาสติ (ระลึกชอบ) และสัมมาสมาธิ (ตั้งใจมั่นชอบ)⁴ นอกจากนี้มีนิตระตะตัมบันจิตศึกษา

¹สาโรช บัวศรี, "คตินิยมและแนวทางการศึกษาของไทยในอนาคต" ใน รายงานการประชุมทางวิชาการครั้งที่ 3 เรื่องบทเรียนจากการจัดการศึกษาในธรรมาภิวัตน์ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมสามัญศึกษา, 2512), หน้า 318-335.

²พระโสภณคณาภรณ์, ธรรมปริทรรศน์ (กรุงเทพมหานคร: ศรีสมบัติการพิมพ์, 2526), หน้า 102.

³เรื่องเดียวกัน, หน้า 110.

⁴เรื่องเดียวกัน, หน้า 127-134.

ยังมีความเชื่อว่า การศึกษาคควรจะช่วยส่งเสริมให้ยูเรียนเข้าใจปัญหาชีวิต สังคม และสามารถนำประสบการณ์มาแก้ปัญหาได้ พร้อมทั้งปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ซึ่งทางพุทธปรัชญาก็มีจุดมุ่งหมายที่ใหญ่ไว้แล้ว เฝอปัญหาและพยายามแก้ปัญหาหรือการเผชิญทุกข์และหาทางออกจากทุกข์นั่นเอง ซึ่งโคตรงกับชั้นของอริยสัจ 4 ที่เป็นวิธีการแก้ปัญหาที่ทำให้ยูเรียนคิดเป็น ทำเป็น เพื่อแก้ปัญหาในชีวิตของตนได้¹

โดยเหตุนี้ การที่นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาโน้มไปทางปรัชญาพัฒนาการนิยม จึงน่าจะมีอิทธิพลมาจากแนวคิดทางการศึกษาของต่างประเทศ การปฏิรูปการศึกษา แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2520 และจากพุทธปรัชญาของไทย ดังกล่าวแล้ว

เมื่อแยกพิจารณาแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของนิสิตระดับบัณฑิตศึกษาในค่านต่าง ๆ คือ ค่านความหมายการศึกษา จุดมุ่งหมายการศึกษา องค์ประกอบของการศึกษา และกระบวนการเรียนการสอน พบว่า โนมไปทางปรัชญาพัฒนาการนิยมทั้งหมดทุกค่าน สำหรับแนวคิดทางค่านความหมายการศึกษาและจุดมุ่งหมายศึกษานั้นมีความสอดคล้องกับแนวคิดทางการศึกษาส่วนรวมที่โน้มไปทางปรัชญาพัฒนาการนิยมดังที่ได้อภิปรายมาแล้ว ส่วนองค์ประกอบของการศึกษาและกระบวนการเรียนการสอนจะได้อภิปรายดังต่อไปนี้

ตามที้องค์ประกอบของการศึกษา อันได้แก่ หลักสูตร ครู ยูเรียน และโรงเรียน มีแนวโน้มไปทางปรัชญาพัฒนาการนิยมนั้น ในค่านหลักสูตรนิสิตระดับบัณฑิตศึกษามีความเห็นว่หลักสูตรควรเป็นหลักสูตรประสบการณ์หรือหลักสูตรกิจกรรม ควรเน้นเนื้อหาที่เรียนรูจากกิจกรรมต่าง ๆ และประสบการณ์ที่สัมพันธ์กับสังคม มีภาคทฤษฎีและปฏิบัติควบคู่กันไป ความคิดเห็นนี้มีความสอดคล้องกับหลักสูตรในระดับบัณฑิตศึกษา ที่มีกรเรียนทั้งรายวิชาและการวิจัย ซึ่งวิชาที่เรียนนั้นจะเป็นวิชาที่มีลักษณะที่เป็นปัญหา แนวโน้มใหม่ แนวคิดทางการศึกษา

¹สาโรช บัวศรี, พุทธศาสนากับการศึกษาแผนใหม่ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2510), หน้า 34-35.

และสังคม วิชาร่วมลักษณะพื้นฐานการศึกษา วิชาเฉพาะสาขา และวิชาการวิจัยทั่วไป¹ ซึ่งวิชาเหล่านี้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์โดยตรง และได้ศึกษาค้นคว้าและทำงานด้วยตนเองเพื่อพัฒนาตนเองและสังคม นอกจากนี้ปรัชญาพัฒนาการนิยามยังสอดคล้องกับหลักสูตรระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และในระดับอุดมศึกษา นิสิตในระดับนี้ซึ่งเป็นทั้งครูผู้บริหารการศึกษา ศึกษาในเทศก์ นักวิชาการ และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ซึ่งบางส่วนได้งานการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าวมา นอกจากนี้ยังเป็นผู้ใช้หลักสูตรและได้รับการอบรมให้มีความรู้ ความเข้าใจในการนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียนและสถานศึกษาแต่ละระดับอีกด้วย

ในคานครู นิสิตระดับบัณฑิตศึกษามีความเห็นว่า บทบาทของครูนั้นไม่ใช่เป็นผู้บังคับหรือออกคำสั่ง แต่เป็นผู้ที่วางแผน แนะนำแนวทางให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์ และให้คำปรึกษาเป็นหลักสำคัญ มีความรอบรู้และมีประสบการณ์อย่างกว้างขวาง มีความเห็นอกเห็นใจ รู้จักผู้เรียนเป็นส่วนตัว ให้ความสำคัญของผู้เรียนเท่า ๆ กัน ตลอดจนรู้จักความสนใจ ความสามารถ และความต้องการของผู้เรียน ซึ่งในอดีตนั้นบทบาทของครูโดยเฉพาะในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา มักจะเป็นผู้ที่กำหนด ตัดสิน และดำเนินเกี่ยวกับการศึกษาทั้งหมด ครูมีบทบาทที่จะป้อนความรู้ทุกอย่างให้กับผู้เรียนเท่านั้น หรือเข้าลักษณะที่ยึดตัวครูเป็นศูนย์กลาง (Teacher - centered) ซึ่งความคิดเห็นของนิสิตระดับบัณฑิตศึกษาในเรื่องของบทบาทครูนั้นมีความสอดคล้องกับลักษณะอาจารย์ที่สอนในระดับบัณฑิตศึกษาที่ว่า เป็นผู้มีความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาที่ทันสมัย กว้างขวางในวิชาที่ตนสอน มีประสบการณ์มาก มีความสัมพันธ์กับผู้เรียนเป็นอย่างดี เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปรึกษา เรียนรู้ฝึกปฏิบัติ หรือร่วมมือในกิจกรรมการเรียนการสอน² และลักษณะดังกล่าวมีความสอดคล้องกับ

¹ไพฑูริย์ สีนลารัตน์, "ข้อเสนอแนะทั่วไปเกี่ยวกับปรัชญา จุดมุ่งหมาย และแนวทางปฏิบัติของบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์" ใน เสริมสมรรถภาพบัณฑิตศึกษา, ไพฑูริย์ สีนลารัตน์, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523), หน้า 89-90.

²อุทุมพร ทองอุไทย, "สภาพการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์" ใน เสริมสมรรถภาพบัณฑิตศึกษา, หน้า 134-135.

ความคิดเห็นของ ศรีเทพ ชีวสาร ที่เสนอแนะว่า "อาจารย์ที่สอนในระดับบัณฑิตศึกษา จำเป็นต้องเป็นผู้ที่รู้จักริเริ่มในทางสร้างสรรค์ ทั้งนี้เพราะในการสอนนิสิตในระดับนี้ไม่เพียง แต่สอนให้รู้เนื้อหาทางวิชาการเท่านั้น ยังจำเป็นต้องสอนให้รู้จักคิดริเริ่มในทางสร้างสรรค์ จึงจะทำให้การศึกษาในชั้นนี้มีบรรลุเป้าหมายที่วางไว้อย่างแท้จริง"¹ อีกทั้งตรงกับผลการวิจัยของ ประพัฒน์ จำปาไทย พบว่า นิสิตระดับบัณฑิตศึกษามีความพึงพอใจในค่านายอาจารย์ ผู้สอนที่มีลักษณะเป็นกันเองกับนิสิต มีความรู้ในวิชาที่สอนเป็นอย่างดี ถ่ายทอดความรู้ดี ขอมรับ ความคิดเห็นของนิสิต มีคุณธรรม ยุติธรรม มีการเตรียมการสอน และมีเหตุผล²

ในค่านายเรียน นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา มีความเห็นว่า ผู้เรียนมีความสามารถในการแสวงหาความรู้และประสบการณ์ใหม่ ๆ มีอิสระที่จะคิด ทำ หรือ แสดงออกได้เต็มที่ บทบาทของผู้เรียนจะต้องเรียนรู้จากการกระทำด้วยตนเอง (Learning by Doing) และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน แต่ทั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้การดูแลของผู้สอน ซึ่งความเห็นเหล่านี้มีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการบัณฑิตศึกษา ที่ต้องการให้ผู้เรียนระดับ บัณฑิตศึกษา เป็นผู้ที่แสวงหาและบุกเบิกความรู้ใหม่ทางการศึกษา³ ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เรียน ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ทำงานด้วยตนเอง การศึกษาในระดับนี้เป็นการศึกษาที่ต้องการให้ ผู้เรียนจบออกไปเป็นผู้เปลี่ยนแปลงสังคม เป็นนักวิชาการ เป็นนักแสวงหาข้อมูล เป็นนักคิด และนักทำ และเป็นผู้ที่รู้แจ้งเห็นจริงในข้อมูลต่าง ๆ⁴ การที่นิสิตจะมีลักษณะดังนั้นก็ด้วยการ กระทำดังกล่าวข้างต้น นอกจากนี้ความคิดเห็นของนิสิตระดับบัณฑิตศึกษานี้มีความสอดคล้อง

¹ศรีเทพ ชีวสาร, "การเรียนการสอนในมหาวิทยาลัย : ความเป็นจริงบาง ประการที่ควรปรับปรุงแก้ไข," วารสารเกษตรสัมพันธ์ 17 (2521): 2-4.

²ประพัฒน์ จำปาไทย, "ความพึงพอใจของนิสิตต่อกระบวนการเรียนการสอน ระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย," หน้า 165.

³ไพฑูรย์ สีนลารักษ์, "ข้อเสนอแนะทั่วไปเกี่ยวกับปรัชญา จุดมุ่งหมาย และแนวทาง ปฏิบัติของการบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์" ใน เสริมสมรรถภาพบัณฑิตศึกษา, หน้า 89.

⁴สมณ อมรวิวัฒน์, "การศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาสาขาครุศาสตร์" ใน การบัณฑิต ศึกษาครุศาสตร์, หน้า 1.

กับการจัดการศึกษาในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2520 ที่ "มุ่งให้ยูเรียนคิดเป็น ทำเป็น รู้จักแก้ปัญหา รักการทำงาน....."¹

ในค่านิยมและหน้าที่ของโรงเรียน นิตยระดับบัณฑิตศึกษามีความเห็นที่โรงเรียนหรือสถานศึกษา ควรจะเป็นแหล่งสร้างประสบการณ์ให้ยูเรียนมีความพร้อม เข้าใจ ปัญหาชีวิตและสังคมและนำไปใช้แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต ตลอดจนให้ยูเรียนยอมรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและพร้อมที่จะปรับตัวเข้ากับสังคมได้ โรงเรียนกับสังคมมีความสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้งและเป็นสิ่งเดียวกัน เพราะโรงเรียนมีลักษณะเป็นสังคมย่อยในสังคมใหญ่ (Miniature of Society)² จะเห็นว่าแนวคิดเหล่านี้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของ มหาวิทยาลัย คือ การสอน ที่เป็นการสร้างคนให้กับสังคม สอนให้คนคิด วิเคราะห์ อยากรู อยากรู้ และสร้างสรรค์พร้อมกันไป การวิจัย มีเพื่อการแสวงหาความรู้เป็นหลักสำคัญ การค้นคว้าจึงเน้นไปที่ความรู้ที่จะใช้ประโยชน์ในสังคมเป็นหลัก การบริการชุมชน เป็นแนวคิด ที่ตั้งขึ้นเพื่อสังคมที่จะให้สถาบันอุดมศึกษามีบทบาทในการปรับปรุงสังคม โดยให้เนื้อหาวิชาที่จัด ขึ้นนั้นมีความเหมาะสมสอดคล้องกับความเป็นจริงของสังคมและสนองความต้องการของสังคม³ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับปรัชญาของบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่มุ่ง ติดตามส่งเสริมและแสวงหาความรู้ใหม่ที่เหมาะสมกับสังคมไทย พร้อม ๆ กับการนำความรู้ไป ใช้เพื่อผลิตผลทางการศึกษาที่ก้าวหน้า มีคุณธรรม ทันสมัย สามารถประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อการ พัฒนางวิชาชีพครูและการปรับปรุงสังคมเพื่อสิ่งที่ดีกว่า⁴

¹สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520, หน้า 7.

²ฐิติพงษ์ ชรรมานุสรณ์, จำรัส คังสุวรรณ และสงวน สุทธิเลิศอรุณ, พื้นฐาน การศึกษา 111 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, 2522), หน้า 66.

³ไพฑูริย์ สินลารัตน์, หลักและวิธีการสอนระดับอุดมศึกษา (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2524), หน้า 7-9.

⁴ไพฑูริย์ สินลารัตน์, "ข้อเสนอแนะทั่วไปเกี่ยวกับปรัชญา จุดมุ่งหมาย และแนวทาง ปฏิบัติของการบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์" ใน เสริมสมรรถภาพบัณฑิตศึกษา, หน้า 88.

ส่วนในด้านการบวนการเรียนการสอน นิสิตระดับบัณฑิตศึกษามีความเห็นว่าการบวนการเรียนการสอนถือหลักที่ว่า ผู้เรียนควรวีบทบาทด้วยตนเองให้มากที่สุด การเรียนการสอนนั้นควรเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเลือกและมีความสนใจตามความถนัดและความสามารถของผู้เรียน การเรียนการสอนเป็นการเรียนด้วยการปฏิบัติ และให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน (Active Learning) เช่น การอภิปราย ถกเถียง วิพากษ์วิจารณ์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ร่วมมือกันทำงานด้วยกัน และฝึกให้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง นอกจากนี้ยังเน้นกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) มากกว่าเนื้อหากระบวนการที่จะนำไปสู่ประสบการณ์ที่มีค่า กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นคือ วิธีการแก้ปัญหา (Problem Solving Methods) เป็นการสอนที่ให้ผู้เรียนรู้จักแก้ปัญหาด้วยตนเองและทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ทั้งนี้เพื่อให้ประสบการณ์ของผู้เรียนสอดคล้องกับสังคมที่เป็นจริง การที่นิสิตระดับบัณฑิตศึกษามีความเห็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะรูปแบบการเรียนการสอนในระดับนี้ส่วนใหญ่เป็นการบรรยาย การอภิปรายซักถาม สัมมนา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน สอนทฤษฎีควบคู่ไปกับการปฏิบัติ ให้ทำรายงานจากการศึกษาค้นคว้าทั้งเป็นกลุ่มและรายบุคคล ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดทางปรัชญาของนิสิตระดับนี้ จากการวิจัยของ ประพัฒน์ จำปาไทย ยังพบว่า นิสิตระดับนี้มีความพึงพอใจในการเรียนการสอน คือ การอภิปรายเพื่อแก้ปัญหา ให้ นิสิตมีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมและรวมในการเรียน ศึกษาด้วยตนเองโดยมีอาจารย์แนะนำ เน้นการนำทฤษฎีไปใช้สอนหลายรูปแบบ เน้นการปฏิบัติจริงและศึกษานอกสถานที่² จะเห็นได้ว่า นิสิตในระดับนี้เขามาศึกษาด้วยความหวังมาด้วยพลังและมาด้วยอุดมคติอันเต็มเปี่ยม เขาควรได้รับการสนับสนุน กระตุ้นให้ได้ศักยภาพเหล่านี้ยิ่งขึ้นที่ เหมาะสมด้วยบรรยากาศของการเรียนการสอนที่เป็นอิสระเสรี มีความบริสุทธิ์จริงใจ เต็มไปด้วยความรักและศรัทธาซึ่งกันและกัน ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน

¹ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, พุดเรื่องอุดมศึกษา, หน้า 96-97.

²ประพัฒน์ จำปาไทย, "ความพึงพอใจของนิสิตต่อกระบวนการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย," หน้า 162.

แบบการเรียน

จากการวิจัยพบว่า นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ชอบแบบการเรียน 3 แบบ คือ แบบการเรียนแบบร่วมมือ แบบมีส่วนร่วม และแบบอิสระ ส่วนแบบการเรียนที่นิสิตไม่ชอบมี 3 แบบ คือ แบบการเรียนแบบฟังพา แบบหลีกเลี่ยง และแบบแข่งขัน

จะเห็นได้ว่านิสิตส่วนใหญ่ชอบแบบการเรียนแบบร่วมมือเป็นอันดับหนึ่ง จึงอธิบายได้ว่า เป็นเพราะว่าการเรียนการสอนในระดับนี้เป็นการส่งเสริมให้เรียนรู้ แสวงหาความรู้ พัฒนาและประยุกต์ความรู้ใหม่เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาและสังคม ฉะนั้นการเรียนการสอน จึงเป็นแบบอภิปรายที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการอภิปรายให้ความเห็น ชักถามในชั้นเรียน มีการสัมมนา ร่วมมือกัน มีการทำรายงานเพื่อศึกษาค้นคว้าทั้งเป็นงานกลุ่มและงานบุคคล ซึ่งการเรียนแบบนี้ เป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้นิสิตได้มีโอกาสโต้แย้ง แสดงเหตุผลกับอาจารย์และเพื่อน นิสิตด้วยกัน การอภิปรายโต้แย้งในเรื่องราวที่ตนได้ค้นคว้ามาอย่างแท้จริง เอาจริง เอาจัง โดยมีพื้นฐาน คือ หลักการและเหตุผล ตลอดจนข้อเท็จจริงที่ศึกษาค้นคว้ามาได้ เป็นเครื่องเสริม ความเจริญรอบรู้ของนิสิตอย่างยอดเยี่ยม เพราะภูมิปัญญาและความคิดของตนมักจะงอกงามจากการโต้แย้งมากกว่าการรับรู้จากผู้อื่นฝ่ายเดียว¹ แบบการเรียนแบบร่วมมือเป็นแบบเรียนที่มีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสูง เป็นแบบการเรียนที่มีกิจกรรมร่วมกันระหว่างเพื่อน นิสิต และนิสิตมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน จากการศึกษานี้ของ แอนเดอร์สัน (Anderson) พบว่า ความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างกลุ่มของผู้เรียนเอง และระหว่างผู้เรียนกับอาจารย์มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อคุณภาพของบรรยากาศในห้องเรียน ซึ่งจะมีผลต่อการเรียนรู้ด้านวิชาการและความรู้ลึก² และจากการศึกษาของ เจมส์ โจเซฟ เลกซ์ (James Joseph Lex) พบว่า

¹อำไพ สุจริตกุล, "คุณภาพของนิสิตบัณฑิตวิทยาลัย" ใน เสริมสมรรถภาพบัณฑิตศึกษา, หน้า 143.

²G.J. Anderson, "Effect Classroom Social Climate on Individual Learning," American Educational Research Journal 7 (1970): 135-152.

นิสิตชอบแบบการเรียนแบบกระบวนการกลุ่มมาก เพราะมีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นของตนเอง และรู้สึกอิสระในการเรียน¹ และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประพัฒน์ จำปาไทย ที่พบว่า นิสิตระดับบัณฑิตศึกษามีความพึงพอใจการเรียนการสอนแบบกลุ่ม ศูนย์กลาง (Group-centered group) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนอภิปราย มีจุดศูนย์กลาง อยู่ที่ผู้เรียน และการเรียนการสอนที่เป็นกลุ่มย่อย และสมาชิกในกลุ่มทำงานแบบให้ความร่วมมือกัน²

✓ ส่วนนิสิตที่ชอบแบบการเรียนแบบมีส่วนร่วม จึงอธิบายได้ว่าเป็นเพราะการเรียนการสอนในระดับนี้ส่วนใหญ่ นิสิตต้องเข้าเรียนในห้องเรียน กิจกรรมในการเรียนการสอนก็กระทำในห้องเรียน ฉะนั้นความรู้ที่ผู้เรียนจะได้รับก็เกิดจากกิจกรรมในห้องเรียนมากกว่า กิจกรรมนอกห้องเรียน เช่น การบรรยายของอาจารย์ผู้สอน การรายงานเนื้อหาวิชาของเพื่อนนิสิต การอภิปรายโดยให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นกับนิสิตด้วยกัน และระหว่างอาจารย์กับนิสิต มีการสัมมนา ฝึกปฏิบัติ เป็นต้น จะเห็นได้ว่าการเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษา เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนให้มากที่สุด ซึ่งทำให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ตรง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และมีแนวความคิดที่กว้างไกล มีความรู้อย่างแตกฉานในเนื้อหาวิชา จากการศึกษาของ อาร์ อี ไลน์เลย์ (R.E. Fineley) พบว่าการปฏิสัมพันธ์ (Interaction) และประสบการณ์ในการเรียนรู้ในห้องเรียนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการกำหนดการรับรู้ของผู้เรียน นอกจากนี้ยังเป็นตัวที่กำหนดความรู้สึกนึกคิดของเขาต่อกิจกรรมทั้งหลายที่เกิดขึ้นในห้องเรียน³

¹ James Joseph Lex, "Attitude Change of Siminary Students Associated with a Course in Group Dynamics" Dissertation Abstracts International 33 (May 1975): 6093-A.

² ประพัฒน์ จำปาไทย, "ความพึงพอใจของนิสิตต่อกระบวนการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย," หน้า 68.

³ R.E. Fineley, "Environmental and Experimental Characteristics of Students and Attitude toward School," Dissertation Abstracts International (1965): 2034-A.

✓ ส่วนนิสิตที่ชอบแบบการเรียนแบบอิสระ จึงอธิบายได้ว่าเป็นเพราะนิสิตในระดับนี้ ส่วนใหญ่เป็นครู ผู้บริหารการศึกษา ศึกษานิเทศก์ นักวิชาการ และบุคคลที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับ การศึกษา ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์และมีความนึกคิดสูง มีเป้าหมายและมีความรับผิดชอบสูง อีกทั้งจุดมุ่งหมายการศึกษาในระดับนี้ยังส่งเสริมให้นิสิตสามารถศึกษาค้นคว้าเป็นอิสระด้วย ตนเองอีกด้วยจากแหล่งวิชาการต่าง ๆ เช่น หอสมุดประจำคณะ หอสมุดมหาวิทยาลัย หอสมุดแห่งชาติ ศูนย์เอกสารแห่งประเทศไทย ฯลฯ

การที่นิสิตไม่ชอบแบบการเรียนแบบฟังพาด จึงอธิบายได้ว่าเป็นเพราะ การเรียน การสอนในระดับนี้อาจารย์ผู้สอนไม่ใช่เป็นผู้ให้ความรู้และกระทำกิจกรรมฝ่ายเดียว ถึงแม้จะมี การสอนแบบบรรยายอยู่บ้าง แต่ก็เปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถามปัญหา และแสดงความคิดเห็นได้ อย่างเสรี นอกจากนี้ยังมีการสอนแบบอื่น ๆ ประกอบด้วย เช่น การอภิปรายร่วมกัน การ สัมมนา การศึกษานอกสถานที่ ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง การทำรายงานเป็นกลุ่มและเป็นรายบุคคล มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน การเรียนการสอนในระดับนี้มุ่งให้ผู้เรียนพึ่งตนเอง ในการศึกษาหาความรู้ โดยมีอาจารย์เป็นผู้แนะนำ

ส่วนนิสิตที่ไม่ชอบแบบการเรียนแบบหลีกเลี่ยง จึงอธิบายได้ว่าเป็นเพราะ การเรียนการสอนเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมและร่วมในการเรียน และ ความรู้ที่ได้เกิดจากการเรียนรู้จากกิจกรรมต่าง ๆ นอกจากนี้ผู้เรียนในระดับนี้ส่วนใหญ่เป็น นิสิตที่อยู่ในวัยที่จัดว่าเป็นผู้ใหญ่แล้ว มีความรับผิดชอบต่อการเรียนสูง และมีความตั้งใจที่จะนำ ความรู้ไปปฏิบัติ และเป็นความรู้ใหม่ที่ทันสมัยมากกว่าเพื่อรับปริญญาบัตร ฉะนั้นทำให้ผู้เรียน ไม่หลีกเลี่ยงในการศึกษาหาความรู้

ส่วนนิสิตที่ไม่ชอบแบบการเรียนแบบแข่งขัน จึงอธิบายได้ว่าเป็นเพราะ นิสิตใน ระดับนี้ส่วนใหญ่มีความคาดหวังทางการศึกษา เพื่อต้องการความรู้และประสบการณ์ที่สามารถนำ ไปใช้ในการทำงานและชีวิตจริง ทำประโยชน์ให้แก่สังคมและวงการศึกษามากกว่าการเรียนเพื่อ แข่งขันกันใด ๆ

¹ไพฑูริย์ สีนลาวัณย์, "การศึกษาค้นคว้าและความคาดหวังของนิสิตบัณฑิตศึกษา เข้าใหม่ในปีการศึกษา 2521 คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย" ใน เสริมสมรรถภาพ บัณฑิตศึกษา, หน้า 167.

จากการวิจัยของ ดร.ไพฑูรย์ สินดารัตน์ เกี่ยวกับลักษณะการเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษาโดยเฉพาะในระดับปริญญาโท ซึ่งให้เห็นว่า บทบาทของผู้สอนยังมีอีกมาก เช่น ผู้สอนควรมีความรู้เนื้อหาอย่างดี มีประสบการณ์ หรือมีผลการวิจัยที่ประกอบ และในขณะที่เดียวกันด้านการเรียนการสอน บทบาทของผู้สอนก็ยังมีอีกมากเช่นกัน ผู้สอนต้องบรรยายดี จัดกิจกรรมดี มีความกระตือรือร้นสนใจและตั้งใจที่จะสอน แม้แต่ผู้สอนจะมีบทบาทมากอย่างไรก็ตาม ความสำเร็จในการเรียนก็อยู่ที่ตัวนิสิตเองเป็นหลักสำคัญ เช่น นิสิตควรตั้งใจเรียนอย่างแท้จริง ศึกษาคนเดียวด้วยตนเองอย่างกว้างขวาง ทำงานด้วยความรับผิดชอบ และพบปะแลกเปลี่ยนความรู้กันในหมู่ผู้เรียนสม่ำเสมอ จึงจะทำให้การเรียนประสบความสำเร็จได้ โดยเหตุนี้จึงอาจกล่าวได้ว่า ความสำเร็จของการเรียนการสอนขึ้นอยู่กับผู้เรียนและผู้สอนพร้อมกันไป¹

ผู้สอนในฐานะที่เป็นผู้อาวุโสกว่า มีประสบการณ์มากกว่า ควรจะเป็นผู้กระตุ้นหนุนชี้แนะให้ใหญ่เรียนได้ศึกษาคนเดียวด้วยตนเอง และแสดงออกอย่างเต็มที่ ที่มีความสามารถเพื่อความมุ่งงามไปสู่จุดสูงสุดของแต่ละคนและสังคม²

ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา กับแบบการเรียน

ความสัมพันธ์ระหว่างชุดตัวแปรของแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา กับชุดตัวแปรของแบบการเรียนของนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีความสัมพันธ์กันซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ = 0.46090 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อแยกพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา กับแบบการเรียนแต่ละแบบ พบว่ามีความสัมพันธ์กันดังนี้

¹ไพฑูรย์ สินดารัตน์, "รายงานการศึกษาทัศนะของนิสิตปริญญาโทที่มีต่อความสำเร็จในการเรียนวิชาในระดับบัณฑิตศึกษา" วารสารการวิจัยทางการศึกษา 4(2524): 49-53.

²ไพฑูรย์ สินดารัตน์, พูดเรื่องอุดมศึกษา, หน้า 96.

1. ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาสารัตถนิยมกับ

แบบการเรียนรู้แต่ละแบบ

การวิจัยพบว่า แนวคิดทางปรัชญาการศึกษาสารัตถนิยมมีความสัมพันธ์ในทางลบกับแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ และมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับแบบการเรียนรู้แบบพึ่งพาแบบแข่งขัน และแบบมีส่วนร่วม

เมื่อพิจารณาลักษณะของปรัชญาการศึกษาสารัตถนิยมที่เน้นการพัฒนาทางสติปัญญาและเนื้อหาวิชาเป็นหลัก มีความเคร่งครัดในระเบียบวินัย และสอนด้วยวิธีการใช้บรรยายเป็นหลัก กับแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ ที่เน้นการเรียนรู้แบบทำงานเป็นกลุ่ม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันจึงมีลักษณะตรงข้ามกัน ส่วนแบบการเรียนรู้แบบพึ่งพา ที่ผู้เรียนเรียนรู้เนื้อหาวิชาและทำงานที่ได้ตามที่อาจารย์กำหนด แบบการเรียนรู้แบบแข่งขันที่ผู้เรียนพยายามเรียนให้ดีกว่านิสิตคนอื่น ๆ หรือต่างคนต่างเรียน และแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่เน้นให้ผู้เรียนเรียนเนื้อหาเฉพาะในห้องเรียน แบบการเรียนรู้ทั้ง 3 แบบนี้จึงมีลักษณะสอดคล้องกันกับปรัชญาการศึกษาสารัตถนิยม

ดังนั้นการวิจัยที่พบว่า แนวคิดทางปรัชญาการศึกษาสารัตถนิยมมีความสัมพันธ์ในทางลบกับแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ จึงอธิบายได้ว่าเป็นเพราะปรัชญาการเรียนการสอนเน้นการบรรยายเป็นหลัก เน้นภาคทฤษฎีมากกว่าภาคปฏิบัติ ครูจะเป็นผู้สอนให้เนื้อหาฝ่ายเดียว บทบาทของผู้เรียนจึงเป็นเพียงแต่ผู้รับ การเรียนในชั้นเรียนไม่ส่งเสริมให้ครูกับผู้เรียน และระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนทำงานร่วมกัน การเรียนส่วนใหญ่เน้นการท่อง จด และจำ การถามตอบในห้องเรียนเป็นการถามตอบเพื่อทำความเข้าใจเป็นใหญ่ ไม่ใช่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือโต้แย้ง ฉะนั้นจึงทำให้ผู้เรียนไม่ค่อยมีโอกาสได้ร่วมมือทำงานร่วมกัน

ส่วนแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาสารัตถนิยมมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับแบบการเรียนรู้แบบพึ่งพา จึงอธิบายได้ว่าเป็นเพราะการเรียนการสอนขึ้นอยู่กับครู เป็นสำคัญ (Teacher - Centered Approach) เนื้อหาวิชามีความสำคัญมาก ผู้เรียนเป็นผู้รับผู้ฟัง และทำความเข้าใจเนื้อหาต่าง ๆ ที่ครูกำหนดไว้ให้เพื่อที่จะได้เข้าใจและจดจำ ซึ่งผู้เรียนเหล่านี้จะมีโอกาสในความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และเป็นตัวของตัวเองน้อย ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น ไม่กล้าแสดงออก คอยรับฟังแต่ผู้ใหญ่อย่างเดียว จะเห็นได้ว่าการเรียนการสอนใน

ปรัชญานี้ครุมีบทบาทและความสำคัญจึงส่งผลให้ผู้เรียนมีลักษณะแบบการเรียนแบบพึ่งพา

ส่วนแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาสารัตถนิยมมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับแบบเรียนแบบแข่งขัน จึงอธิบายได้ว่าเป็นเพราะว่า การเรียนการสอนในปรัชญาจะคำนึงถึงมาตรฐานทางวิชาการมากกว่าความแตกต่างระหว่างบุคคล การเรียนรู้เนื้อหาวิชาได้มากจะได้รับการยกย่อง หรือได้เกรดสูง ๆ จะได้รับเกียรติคุณซึ่งได้ความเชื่อถือจากผู้เรียนและครูอาจารย์ นอกจากนี้การกำหนดคะแนนเฉลี่ยสะสมให้สูงถึงเกณฑ์ที่กำหนดไว้จะไขว่ประโยชน์ในการศึกษาต่อ ซึ่งปัจจุบันก็ยังใช้เกณฑ์คะแนนเฉลี่ยสะสมอยู่ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ส่งผลให้ผู้เรียนมีแบบการเรียนแบบแข่งขัน

ส่วนแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาสารัตถนิยมมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับแบบการเรียนแบบมีส่วนร่วม จึงอธิบายได้ว่าเป็นเพราะ การเรียนการสอนในปรัชญาเน้นการเรียนในห้องเรียนมากกว่าการเรียนนอกห้องเรียน ฉะนั้นผู้เรียนจึงได้รับความรู้จากชั้นเรียนมากกว่าที่จะไปศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง และผู้เรียนจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนที่เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาที่เรียนเท่านั้น

2. ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดทางปรัชญาศึกษานิรันตรนิยมกับ

แบบการเรียนแต่ละแบบ

การวิจัยพบว่า แนวคิดทางปรัชญาศึกษานิรันตรนิยมมีความสัมพันธ์ในทางลบกับแบบการเรียนแบบหลีกเลี่ยง

เมื่อพิจารณาลักษณะของปรัชญาศึกษานิรันตรนิยมที่เน้นการพัฒนาสติปัญญาและเหตุผลของผู้เรียนเคร่งครัดในระเบียบวินัยและการประพฤติปฏิบัติ และการสอนใช้วิธีการบรรยาย การถกเถียง อภิปรายกัน กับแบบการเรียนแบบหลีกเลี่ยงที่มีลักษณะที่ผู้เรียนไม่สนใจเรียนเนื้อหาวิชาในห้องเรียน ไม่ชอบทำงานร่วมกับนิสิตคนอื่น ๆ จึงทำให้มีลักษณะที่ตรงข้ามกัน

ดังนั้นการวิจัยพบว่า แนวคิดทางปรัชญาศึกษานิรันตรนิยมมีความสัมพันธ์ในทางลบกับแบบการเรียนแบบหลีกเลี่ยง จึงอธิบายได้ว่าเป็นเพราะปรัชญาการเรียนการสอนครูเป็นศูนย์กลางของการเรียนเป็นบุคคลสำคัญ ในการตัดสินใจเลือกเนื้อหาและวิธีการที่

จะสอน มีบทบาทในการจัดกิจกรรม สร้างบรรยากาศ เป็นผู้เสนอความรู้ ความคิด เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ พัฒนาความคิดและปัญญาของผู้เรียน ผู้เรียนมีหน้าที่รับผิดชอบหรือให้ทำโดยไม่มีภาระโต้แย้ง นอกจากนี้ปรัชญานิตินิยมยังถือว่าระเบียบวินัยเป็นเรื่องจำเป็น ครูเป็นผู้มีหน้าที่ดูแลและรักษาความเป็นระเบียบวินัย ครูไม่ปล่อยให้ละเลยให้ผู้เรียนทำอะไรก็ตามปรารถนาของตนเองหรือออกนอกกรอบนอกทาง ผู้เรียนจะไม่ได้รับการยินยอมให้เลือกแนวทางการเรียนตามความต้องการของตนเอง เพราะสิ่งที่ผู้เรียนต้องการนั้นอาจจะไม่ใช่สิ่งที่พึงปรารถนาที่ผู้เรียนควรจะได้รับ ฉะนั้นครูจึงถือว่าเป็นผู้นำทางปัญญาให้แก่ผู้เรียนเมื่อเป็นเช่นนี้ทำให้ผู้เรียนมีแบบการ เรียนแบบไม่หลีกเลี่ยงหรือมีความสัมพันธ์ในทางลบ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาพัฒนาการนิยมนับกับแบบการ เรียนแต่ละแบบ

การวิจัยพบว่า แนวคิดทางปรัชญาการศึกษาพัฒนาการนิยมนับมีความสัมพันธ์ในทางลบกับแบบการ เรียนแบบอิสระ และมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับแบบการ เรียนแบบมีส่วนรวม

เมื่อพิจารณาลักษณะของปรัชญาการศึกษาพัฒนาการนิยมนับที่เน้นการเรียนตามความสนใจ ความถนัด และความสามารถของผู้เรียน และการสอนเน้นวิธีการแก้ปัญหาได้เรียนจากประสบการณ์และการปฏิบัติจริง แต่ที่อยู่ภายใต้การแนะนำของครู กับแบบการ เรียนแบบอิสระที่ผู้เรียนชอบศึกษา เรียนรู้เนื้อหาวิชาด้วยตนเอง และชอบฟังความคิดเห็นของนิสิตคนอื่น ๆ ในห้องเรียนด้วย จะเห็นได้ว่าปรัชญาการศึกษาพัฒนาการนิยมนับและแบบการ เรียนแบบร่วมมือ ตามเนื้อหาที่มีความสอดคล้องกัน แต่ผลออกมาขัดแย้งกัน ส่วนแบบการ เรียนแบบมีส่วนรวมนั้นเป็นลักษณะของผู้เรียนที่ได้ความรู้เนื้อหาวิชาจากในห้องเรียนเป็นส่วนใหญ่พยายามมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนทุกรูปแบบในห้องเรียนจึงทำให้มีลักษณะสอดคล้องกับปรัชญาการศึกษาพัฒนาการนิยมนับ

ดังนั้นการวิจัยพบว่า แนวคิดทางปรัชญาการศึกษาพัฒนาการนิยมนับมีความสัมพันธ์ในทางลบกับแบบการ เรียนแบบอิสระ จะเห็นว่าขัดแย้งกับแนวคิดทางการศึกษาของปรัชญาที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนเรียนตามความต้องการ ความสนใจ และความสามารถของตน มีอิสระที่จะคิด จะทำหรือแสดงออกได้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้อาจเป็น

เพราะการเรียนการสอนแบบนี้ยังพบว่ามันดูเหมาะสมในทางปฏิบัติเพราะครูยังมีปรัชญาและวิธีปฏิบัติตามแบบเดิมที่ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเรียนการสอน¹ ครูยังเป็นผู้เสนอความรู้ ความคิดให้กับผู้เรียน กิจกรรมการเรียนการสอนถึงแม้จะมีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นและโต้แย้งกัน แต่กิจกรรมทั้งหมดก็ยังอยู่ภายใต้การดูแลของครูเป็นสำคัญ ผู้เรียนมีโอกาสได้ศึกษาค้นคว้าเนื้อหาวิชาที่เรียนด้วยตนเองน้อยมาก

ส่วนแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาพัฒนาการนิยมมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับแบบการเรียนแบบมีส่วนร่วม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการเรียนการสอนในปรัชญาที่ยังส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในทุกรูปแบบ กิจกรรมในชั้นเรียนเป็นสิ่งที่ครูจัดขึ้นเพื่อสนองความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน ฉะนั้นทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นที่จะเรียน และอีกประการหนึ่งการเรียนการสอนแบบนี้ถือว่าการเรียนรู้ที่จะเกิดผลได้ก็คือการที่ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ตรงหรือลงมือทำด้วยตนเอง (Learning by Doing) ฉะนั้นทำให้ผู้เรียนมีแบบการเรียนแบบมีส่วนร่วม

4. ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาปฏิรูปนิยมกับแบบการเรียนแต่ละแบบ

การวิจัยพบว่า แนวคิดทางปรัชญาการศึกษาปฏิรูปนิยมมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับแบบการเรียนแบบอิสระ และแบบร่วมมือ และสัมพันธ์ในทางลบกับแบบการเรียนแบบมีส่วนร่วม

เมื่อพิจารณาลักษณะของปรัชญาการศึกษาปฏิรูปนิยม เน้นการเรียนที่นำความรู้มาช่วยแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม ฉีกแผ่นให้ผู้เรียนเป็นประชาธิปไตย และการสอนที่ใช้วิธีการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง วิธีการแก้ปัญหา การทำงานร่วมมือกันเป็นกลุ่ม กับแบบการเรียนแบบอิสระที่ผู้เรียนชอบเรียนรู้เนื้อหาวิชาด้วยตนเอง และชอบฟังความคิดเห็นของเพื่อนนิสิตคนอื่น ๆ แบบการเรียนแบบร่วมมือเป็นลักษณะที่ผู้เรียนเน้นการทำงานเป็นกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ลักษณะดังกล่าวจึงมีความสอดคล้องกัน ส่วน

¹ สุทธิใจ เหล่าสุนทร, ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษา, หน้า 140.

แบบการเรียนแบบมีส่วนร่วม เน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้เนื้อหาวิชาเฉพาะในห้องเรียน มีส่วนร่วมในกิจกรรมในห้องเรียน จึงมีลักษณะตรงข้ามกัน

ดังนั้นการวิจัยที่พบว่า แนวคิดทางปรัชญาการศึกษาปฏิรูปนิยมมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับแบบอิสระ จึงอธิบายได้ว่าเป็นเพราะปรัชญานี้เชื่อว่าคุณค่าสูงสุดสำหรับมนุษย์คือ การได้ใช้ความสามารถที่มีอยู่ตามธรรมชาติอย่างเต็มที่ ดังนั้นการศึกษาที่ดีที่สุดจะต้องช่วยผู้ใหญ่เรียนได้ใช้พลังแห่งการสร้างสรรค์มากที่สุด ฉะนั้นหลักสูตรในปรัชญานี้จึงยึดหยุ่นได้ตามสถานการณ์ ให้เสรีภาพแก่ผู้เรียนมาก มุ่งให้ผู้เรียนหาประสบการณ์ด้วยตนเองมากที่สุด เพื่อผู้ใหญ่เรียนใคร่จึกตนเอง ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง นอกจากนี้การเรียนการสอนยังมีการอภิปราย การโต้แย้ง และการหาทางออกของปัญหาอย่างเสรี มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และครูยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนตรวจสอบความคิดเห็นของครูทั้งสนับสนุนและผู้คัดค้านความคิดนั้น¹

ส่วนแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาปฏิรูปนิยมมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับแบบร่วมมือ จึงอธิบายได้ว่าเป็นเพราะ ปรัชญานี้ถือว่า การศึกษาเป็นการปฏิรูปสังคมเพื่อมุ่งสร้างสรรค์สังคมใหม่ให้เป็นสังคมที่เป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ให้แต่ละคนมีเสรีภาพ ให้ได้ทำสิ่งที่เขาสามารถทำอย่างดีที่สุดเพื่อส่วนรวม การแก้ปัญหาและพัฒนาสังคมไม่สามารถทำโดยบุคคลเดียวหรือต่างคนต่างทำ แต่ต้องเป็นการร่วมมือกันทำเพื่อให้สังคมดีขึ้น นอกจากนี้ปรัชญาปฏิรูปนิยมยังมีความเห็นว่า ชีวิตที่มีอารยธรรมนั้นส่วนใหญ่จะมีการดำเนินชีวิตแบบเป็นกลุ่มมากกว่า เพราะฉะนั้นลักษณะของการดำเนินงานแบบเป็นกลุ่มจึงมีส่วนสำคัญในโรงเรียนนั้นหมายถึงว่าการศึกษาคงคำนึงถึงสังคม สอนให้ตระหนักในสังคม ไม่ใช่สอนให้ตระหนักในตัวเอง (social self - realization) ในลักษณะเช่นนี้การศึกษาจึงไม่เฉพาะจะสอนให้ผู้เรียนเจริญเติบโตตามธรรมชาติของแต่ละคนเท่านั้น แต่จะช่วยให้ผู้ใหญ่เรียนได้เรียนรู้วิธีการทำงานร่วมกันในการวางแผนเพื่อสังคมด้วย² ปรัชญานี้ยังเน้นวิชากลุ่มมนุษย์สัมพันธ์

¹ คักคา ปรารงค์ประทานพร, ปรัชญาการศึกษาฉบับพื้นฐาน, หน้า 126.

² บรรจง จันทรสภา, ปรัชญาการศึกษา, หน้า 249.

(The Area of Human Relations) ที่ให้ผู้เรียนรู้เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ระหว่างกลุ่ม และระหว่างวัฒนธรรม¹ นอกจากนี้ยังเน้นในการทำงานเป็นกลุ่มซึ่งเป็นการคิด ร่วมกัน อภิปรายร่วมกัน วางแผนร่วมกัน ตัดสินปัญหาาร่วมกัน และทำงานร่วมกัน ทั้งหมดนี้รวม เรียกว่ากระบวนการกลุ่ม (Group Process) ซึ่งเป็นการทำงานตามแบบประชาธิปไตย ที่ปรัชญาปฏิบัตินิยมได้เน้นความสำคัญยิ่งกว่าลัทธิปรัชญาใด ๆ²

แนวคิดปรัชญาการศึกษาปฏิบัตินิยมมีความสัมพันธ์ในทางลบกับ แบบการเรียนแบบมีส่วนร่วม จึงอธิบายได้ว่าเป็นเพราะแบบการเรียนแบบมีส่วนร่วมเป็นแบบที่ ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ทุกรูปแบบเฉพาะในชั้นเรียนเท่านั้น และความรู้ ส่วนใหญ่ได้จากชั้นเรียนเป็นสำคัญ ไม่เน้นการทำงานกลุ่มร่วมกัน ซึ่งแนวคิดทางปรัชญาปฏิบัตินิยม ถือว่าสิ่งที่ผู้เรียนจะศึกษานั้นไม่ใช่เฉพาะในชั้นเรียนแต่ยังเน้นการศึกษาออกชั้นเรียน ชุมชน คือห้องทดลองอย่างที่ดีสำหรับผู้เรียนที่จะศึกษาปัญหาต่าง ๆ ของสังคม เช่น ปัญหาจรรยา วิชาเสพติด แหล่งสลัม ฯลฯ เป็นต้น และยังรวมเมื่อกับชุมชนในการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม อีกด้วย³

5. ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาอัตถิภาวนิยมกับ

แบบการเรียนแต่ละแบบ

การวิจัยพบว่า แนวคิดทางปรัชญาการศึกษาอัตถิภาวนิยมมีความสัมพันธ์ ในทางลบกับแบบการเรียนแบบฟังพา แบบแข่งขัน และแบบมีส่วนร่วม

เมื่อพิจารณาลักษณะของปรัชญาการศึกษาอัตถิภาวนิยมเน้นเสรีภาพ การเลือกและรับผิดชอบในสิ่งที่ตนเลือกและกระทำ การเรียนรู้ในชีวิตที่ให้ผู้เรียนได้เลือกตาม ความสนใจ ความถนัดของตน ไม่มีการบังคับ กับแบบการเรียนแบบฟังพาที่ผู้เรียนเรียนรู้เนื้อหา วิชาและทำงานที่อาจารย์กำหนดให้ แบบแข่งขัน ผู้เรียนจะพยายามเรียนให้ได้ดีกว่านิสิตคนอื่น ๆ

¹ไพฑูริย์ สินดารัตน์, ปรัชญาการศึกษาเบื้องต้น, หน้า 91.

²ภิญโญ สาธร, หลักการศึกษาศาสตร์, หน้า 118.

³ศักดิ์กา ปรางค์ประทานพร, ปรัชญาศึกษามัธยมต้น, หน้า 124.

เพื่อต้องการคำชม เกียรติ เป็นคน และแบบมีส่วนร่วม เน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้เนื้อหาและร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนเฉพาะในห้องเรียน ดังนั้นจึงมีลักษณะตรงข้ามกัน

ดังนั้นการวิจัยที่พบว่า แนวคิดทางปรัชญาการศึกษาอัตถิภาวนิยมสัมพันธ์ในทางลบกับแบบการเรียนแบบฟังพาด จึงอธิบายได้ว่าเป็นเพราะปรัชญาที่เป็นปรัชญาที่สอนให้บุคคลยึดถือตัวเองเป็นหลัก (Human subjectivity) เน้นความสำคัญของบุคคลแต่ละคนในฐานะที่เป็นปัจเจกบุคคล ซึ่งประกอบด้วยเสรีภาพ การเลือก และการรับผิดชอบต่อการกระทำ ส่งเสริมให้บุคคลเป็นตัวของตัวเองแต่ไม่หมองข้ามความสำคัญของเสรีภาพของผู้อื่น หลักสูตรจะไม่เสนอวิชาเรียนให้กับผู้เรียนแต่ต้องมีวิชาต่าง ๆ พร้อมให้ผู้เรียนเลือก ในหลักสูตรไม่มีวิชาใดสำคัญที่สุด เนื้อหาวิชาที่จะนำมาให้ผู้เรียนได้เลือกเป็นสิ่งที่จะมาช่วยให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง เข้าใจโลกได้ดีขึ้น วิชาใดที่ผู้เรียนมีความพึงพอใจและเห็นว่าเขาควรจะได้เลือกวิชานั้นย่อมมีความสำคัญและถือว่าเหมาะสมกับเขา ครูเป็นเพียงผู้คอยกระตุ้นหรือช่วยให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง ให้กำลังใจและยั่วยุให้ผู้เรียนค้นคว้าอยู่เสมอ ครูกับผู้เรียนมีความสำคัญเท่ากัน เคารพสิทธิซึ่งกันและกัน ซึ่งสิ่งที่กล่าวมาจะเห็นว่าผู้เรียนไม่ได้เป็นผู้ที่คอยรับความรู้จากครู เขามีอิสระภาพ และสามารถช่วยเหลือตนเองได้ ฉะนั้นทำให้ปรัชญานี้มีความสัมพันธ์ในทางลบกับแบบฟังพาด

ส่วนแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาอัตถิภาวนิยมสัมพันธ์ในทางลบกับแบบการเรียนแบบอิสระ จึงอธิบายได้ว่าเป็นเพราะปรัชญาที่เน้นความสำคัญของบุคคลแต่ละคนมากที่สุด และโรงเรียนยังส่งเสริมเสรีภาพของแต่ละคน ให้ความสำคัญในการเลือกวิชาที่เขาพึงพอใจและไม่มีการเน้นมาตรฐานทางวิชาการ หรือความเป็นเลิศทางวิชาการมากกว่าความพึงพอใจในการเลือกวิชาเรียน จึงทำให้ผู้เรียนไม่เกิดการแข่งขันในการเรียน ฉะนั้นทำให้ปรัชญานี้มีความสัมพันธ์ในทางลบกับแบบแข่งขัน

ส่วนแนวคิดทางปรัชญาอัตถิภาวนิยมมีความสัมพันธ์ในทางลบกับแบบการเรียนแบบมีส่วนร่วม จึงอธิบายได้ว่าเป็นเพราะปรัชญาที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนอย่างอิสระที่จะกำหนดจุดมุ่งหมายและวางแผนการเรียนของเขาเองว่า เขาจะดำเนินการเรียนของเขาอย่างไร ซึ่งได้เน้นการศึกษาคุณค่าด้วยตนเองมากกว่าการเรียนรู้อาจากชั้นเรียนที่มีครูคอยเสนอ

ความรู้ให้และแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นแบบการเรียนรู้ที่มีลักษณะที่ผู้เรียนได้รับความรู้จากชั้นเรียนหรือรวมกิจกรรมในชั้นเรียนมากกว่าที่จะให้ศึกษาด้วยตนเอง

จากการศึกษาดังกล่าวข้างต้นทำให้ทราบแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นครูผู้บริหารการศึกษา ศึกษาในเทศก นักวิชาการ และบุคคลที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา บุคคลเหล่านี้เมื่อมีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาแบบใด ก็จะทำให้กำหนดปรัชญาการศึกษา จุดมุ่งหมาย การศึกษา หลักสูตร วัตถุประสงค์ในการสอน เนื้อหาวิชาที่สอน และวิธีสอนตามแนวที่ตนยึดถือ ซึ่งนับว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการจัดการศึกษาของประเทศ และนอกจากนี้การที่ได้ทราบถึงแบบการเรียนรู้ที่นิสิตชอบ ทำให้ได้ประโยชน์ในการนำข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุงระบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ นิสิตระดับนี้เป็นผู้ที่มีประสบการณ์สูงกว่านิสิตทั่ว ๆ ไป ย่อมมีความปรารถนาและความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนไม่เหมือนกับนิสิตระดับอื่น การที่ได้ทราบถึงแบบการเรียนรู้ของนิสิตทำให้ได้ใช้วิธีการสอนที่เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน เพื่อประสิทธิภาพของบัณฑิตที่จะจบออกไปรับใช้ประเทศชาติต่อไป

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำไปใช้

1. คำนวณวิชาการ เนื่องจากงานเขียนและงานวิจัยทางปรัชญาการศึกษาของไทยเรามีน้อยมาก ผลการวิจัยนี้จึงมีส่วนช่วยให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ทำให้ทราบถึงความเชื่อทางการศึกษาของนิสิตระดับบัณฑิตศึกษาว่ามีแนวโน้มในการยึดถือไปในปรัชญาใด ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการพิจารณาการจัดการศึกษาในระดับนี้และนำไปประกอบการสอนรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาการศึกษาของไทยได้

2. คำนวณกระบวนการเรียนการสอน จากการได้ศึกษาแบบการเรียนรู้ของนิสิตระดับบัณฑิตศึกษาโดยส่วนรวม พบว่า นิสิตชอบแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ รองลงมาคือแบบมีส่วนร่วม และแบบอิสระ ซึ่งเป็นลักษณะการเรียนการสอนที่มีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสูง ฉะนั้นในการจัดการเรียนการสอนควรมีการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างนิสิตกับนิสิต และระหว่างนิสิตกับอาจารย์ รวมทั้งเปิดโอกาสให้นิสิตมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนให้มาก และให้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองอย่างอิสระนอกเหนือจากการศึกษาในชั้นเรียน ส่งเสริมให้นิสิตคิดเอง นอกจากนี้

บรรยากาศทางวิชาการจะมีเพิ่มขึ้นถ้าหากอาจารย์และนิสิตมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน การให้คำแนะนำปรึกษา มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ ตลอดจนทัศนคติต่าง ๆ ระหว่างนิสิตกับอาจารย์ทั้งในและนอกห้องเรียน จะช่วยเพิ่มพูนคุณภาพของนิสิตในด้านความคิด ความเป็นอิสระทางวิชาการ ตลอดจนความมั่นใจในภูมิปัญญาของตนเอง และจะเป็นพลังส่วนหนึ่งที่จะก่อให้เกิดแรงบันดาลใจแก่นิสิตในการก้าวขึ้นเป็นนักวิชาการชั้นสูง

3. **ด้านการบริหารการศึกษา** เนื่องจากนิสิตระดับบัณฑิตศึกษามีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาไม่ไปทางลัทธิพัฒนาการนิยม มีแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ แบบมีส่วนร่วม และแบบอิสระ นอกจากนี้ยังทราบความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาและแบบการเรียนรู้แบบต่าง ๆ ซึ่งผู้บริหารการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาอาจใช้ผลการวิจัยนี้เป็นข้อมูลในการพัฒนาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

1. ควรได้มีการศึกษาแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทุกระยะ 5 ปี หรือ 10 ปี และนิสิตระดับบัณฑิตศึกษาในคณะอื่น ๆ รวมทั้งนิสิตในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ด้วย แล้วนำมาเปรียบเทียบแนวความคิดทางปรัชญาการศึกษาของแต่ละคณะ แต่ละมหาวิทยาลัย เพื่อดูแนวโน้มแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา และดูความแตกต่างของปรัชญาการศึกษาของนิสิตแต่ละคณะ แต่ละมหาวิทยาลัยว่ายึดถือในปรัชญาใด

2. ควรได้มีการศึกษาเปรียบเทียบแบบการเรียนรู้ของนิสิตระดับบัณฑิตศึกษาในคณะอื่น ๆ ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตลอดจนในสถาบันอุดมศึกษาอื่น ๆ ในประเทศไทย เช่น วิทยาลัยครู วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา วิทยาลัยเอกชน มหาวิทยาลัยเอกชน เป็นต้น อันจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. ควรศึกษาเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างปรัชญาการศึกษากับแบบการเรียนรู้ของนิสิตนักศึกษาในระดับอื่น ๆ เช่น วิทยาลัยครูทั้งระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ระดับปริญญาตรี วิทยาลัยเอกชน วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา มหาวิทยาลัยเอกชน และมหาวิทยาลัยของรัฐทุกแห่ง

4. การศึกษาเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างปรัชญาการศึกษากับตัวแปรอื่น ๆ เช่น พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารการศึกษาในระดับต่าง ๆ เช่น ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการโรงเรียน และวิทยาลัยต่าง ๆ เป็นต้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย